

Margo és Quentin a papírvárosban

A közelmúltban jelent meg magyarul a népszerű amerikai Edgardiás író, *John Green* Papírvárosok c. bestseller regénye. A választott téma örökzöld: a felnőtté válás keserű útja. A helyszín Amerika, a floridai nagyváros, Orlando középosztálybeli kertvárosa. Itt él Margo és Quentin, akik történetesen szomszédok és végzős gimis osztálytársak, ráadásul Quentin szerelmes Margóba.

A középosztálybeli élet határozott értékrendjével, lehetőségeivel és mintáival, a szülőkkel való összekacsintás támogatásával a szerző kereteket jelöl ki a fiatalok számára. Ezek a keretek azért elég tágak ahhoz, hogy egyéni utak nyíljanak bennük, és szabadnak érezhessük őket. De a papírvárosi lét – ahogy Margo nevezi – végtelenül unalmas és megalázó, és az egyetlen helyes magatartásforma a lázadás ellene. Quentin viszont belesimul ebbe a létbe, sőt tetszik és elég is neki, ezt akarja jól megélni. Mert ez az elérhető, biztonságos, sőt eredményes és boldog élet lehetősége.

Mert mi ez az élet? A gimis évek a nagy bulik, sztorik, szerelmek világa, amely a végzés körüli érzelmi és tanulási csúcspontban teljeseedik be. A férfivá és nővé avatás rítusai ezek, ahol „kötelező” elveszteni a szüzességet (bénábbknak a bál után), feszegetni a komfortzóna és a szülők tűréshatárait. Hiszen egymás előtt válnak gyerekből kamaszá, majd felnőtté, és ebben a folyamatban alakulnak ki az örök barátságok, szerelmek, mindaz, amire idős korában az ember megszépítve, boldogan néz vissza a kandalló melletti karosszékéből. Aztán a főiskolás évek, a folytatódó bulizással, de fokozódóan nagyobb tételekkel, hiszen a diploma, az elhelyezkedés meghatározza a majdani életet. Aztán a munkában való előrelépés, a család-gyerekek, kisház-nagyház, kis autó-nagy autó világa, megspékelve templomba járással, közösségi léttel és emlékezéssel a diákévekre. A középosztálybeli lét körforgása ez, a biztonságos és boldog, irigyelt Amerika.

Margo lázadása mögött saját családjá és adott közege folyamatos értékvesztése és képmutatása áll. Margo szerint a mutatott családi, baráti és társadalmi képek, normák nem vezetnek sehová. Zsidó vallási gyökereik csak a formalitások világában működnek. Mindenki folyamatos hazugságban és háritásban él. Semmi nem az, aminek látszik. Az együtt járásba belefér a megcsalás, a barátságba a kibeszélés, a tudásvágyba a középszerűséggel való megelégedés. Ezért magányos Margo.

Quentin egy vidámabb világot épít ki maga körül a barátaival: ebben a virtuális sík is az élet része. Sőt a virtualitás sterilizálása az egyik fő eleme az általa is jól látott és ellentmondásos élet és közeg elérhetőségének.

A papírvárosi létre két válasz adható. Lázadni (Margo) vagy elfogadni (Quentin). És ha e két utat a szerelem fűzi össze, már adott is a konfliktus: Margo szeretné kimozgatni Quintint a komfortzónájából, és megéreztetni vele a lázadás jogságát és izgalmát. Sőt a lázadáson túl a bosszú és rombolás anarchista szellemét is kiengedi a palackból. Quentin szeretné Margót visszavezetni a bevált, biztonságos, fősodrású útra. A két ellentétes személyiség és út vonzza egymást.

Az út az amerikai életézés nagy toposza. Úton lenni, gurulni számos regény és film alaptémája. Kerouac, a 66-os emblematikus út, vagy Woodstock világa és a hollywoodi filmek roadstory-jai minden amerikai fiatalba beleégett minták.

Margo lázadása sem lehet más. És Quentin elkezd keresni Margót, mert úgy véli, Margo elhullajtotta a kenyérmorzsákat a hozzá vezető úthoz. Persze a keresés körülményeit már nem a hatvanas/hetvenes évek autóstoppo, virágfüzérés világa jelenti, hanem a mai kor laptopo, mobilozó, internetes világa.

A problémakör bemutatásának másik nagy toposza a keresés. Ahogy József keresi Esztert (Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról), úgy keresi Quentin Margót.

De mindketten feltételeket szabnak: Ha engem akarsz, lázadj! – mondja Margo. Ha engem akarsz, simulj bele! – mondja Quentin. Mindez elég ahhoz, hogy végig izgalmass legyen a történet. Hiszen ott lebeg a vég két lehetősége (és a szerző zseniálisan fenntartja ezt a feszültséget). Valaki beadja a derekát, és szívvel-lélekkel a másik mellé áll. Főleg, ha táncolnak bennük a hormonok.

De a két egyéniség a megtalálás utáni végső nagy beszélgetésben nem adja fel önmagát. Kicsit visszalépnek ugyan, és Margo jelképesen el is temeti a lázadás tárgyait. Hiszen a „halottat el kell temetni” – ez az ősi törvény. De a helyzet és az érzelmek adta keretben gyorsan megváltozni és egymás karjaiba omlani lehetetlen. Az úton még menni kell; külön vagy együtt, nem ez a kérdés, hanem meg kell teremteni a változás igényét, és meg kell hagyni a változás létrejöttének szabadságát. És ez megtörténik.

Margo Spiegelman – már neve is beszédes. Tükörember. Ember, aki tükröt tart, akinek az életében mindenki láthatja a maga életét, és önmagára ismerhet. Hogy is állok én a lázadással, a belesimulással, „a minden jó úgy, ahogy van” konformista életézésével? Elég nekem a szülők, a társadalom, a középosztálybeli lét kijelölt mély keréknyoma, amelyen végiggördül az életem „minifurgonja”? Vagy meg kell karcolódnom, fejre kell állnom az úton (ahogy ez a nagy „margokeresésben” megtörténik)? A nagy lázadók – mint Jézus, Buddha, Luther vagy Gandhi – tették-e jobbá a világot, vagy a belenyugvók, a csendben építők? Nehéz erre válaszolni.

Azonban Margo – talán életkora miatt is – csak lázad. Lázadása nem valami új építésének a sarokköve, hanem csak önmagában való. Lázad, de nem épít. Lázad és rombol, holott építeni kellene. Életmódot, hitet, újfajta emberi kapcsolatokat, eszményeket. Quentin kitartása és mindenek ellenére megmaradó szerelme aztán elbizonytalanítja. Elbi-

zonytalanítja, mert meglátja benne a mindaddig hiányolt értéket. A történet itt nyitva marad az ő számára, sőt kettejük számára is.

Quentin a régire alapozva akar építeni. És nem akarja kihagyni ebből Margót. A szerelem irracionális mélységei viszont fájdalmasak. Elveszíteni Margót számára a legnagyobb rossz, ami történhet vele. Mert Quentin „lázdása” alapvetően az, hogy szereti Margót. Nem akarja, hogy „tékozló leányként” elpaza-

rolja az életét, és kitegye magát a magányos út veszélyeinek. Hiszen Margo csak megy-megy bele a világba, öncélúan. Quentin szereti Margót, holott tudja, így nincs közös jövőjük. Aztán, ahogy az apró jelekből, elszórt kenyérmorzsákból megismeri Margót, rádöbben arra, hogy ő a kamaszkori Margóról kivett képbe lett szerelmes. Saját vágyait vetítette ki Margóra, és a valódi Margo más. Más, és máshogyan értékes. Viszont a valódi Mar-

góhoz vezető út olyan önmegismerési út és élmény számára, hogy Margo a maga valóságában is szeretni való marad. Úgy, ahogy van. Sőt a szerelem sem múlik el, csak több lesz benne a szeretet.

És ebben a feszült, értékütköztető világban mindketten – észrevétlenül – felnőttek lesznek. Ahogy a figyelmes olvasó is.

Garay András

Ész és szív

Mi az együttérzés? Hogyan jön létre? Az agykutatók mostanság jelentős felfedezésről beszélnek: megtalálták az ún. tükrö-idegsejteket, amelyek állítólag arra tesznek képessé minket, hogy beleéljük magunkat mások helyzetébe. Olyan mechanizmusról van szó, amelynek segítségével az agy képes mások gondolatait és érzéseit olvasni. Az idegsejtek tükrözik a másik ember viselkedését: nevetését vagy sírását. S mi mintegy tükröben látjuk partnerünket – el tudjuk gondolni őt, de hogy érezni is tudjuk-e őt a maga szomorúságában vagy örömeiben, hogy ezzel megszűnt-e a fej és a szív szétválasztása, ez a kérdés még egyáltalán nem tisztázott.

René Descartes már a 17. században azt tanította, hogy az emberi akaratnak csak az intellektusra lenne szabad támaszkodnia, és nem lenne szabad befolyásoltatnia magát az érzelmi rezdülésektől. Ám az az intellektus, amely nem hagyja zavartatni magát az érzelmektől, végső soron szellemtelen marad. Csak a szív intelligenciája köt össze, csak az integrál, engesztel ki – csak a szív szelleme keresi a párbeszédet, és törekszik a teljességre. Az érzelem nélküli értelem és akarat ellenben megoszt, széthasít, elszigetel, szétválaszt. *Divide et impera* – Oszd meg, és uralkodj!, így hangzik a programja, amelyet csak a szociális viselkedés, az együttérzés, a testvériség és a szeretet ellenerőivel lehet megfékezni. *Horst-Eberhard Richter* pszichoanalitikus ezért az emberiesség ellenerejének is nevezi a szív intelligenciáját. Ezért olyan fontos, hogy újból és újból azokhoz igazodjunk, akik ezt az emberiességhez szükséges erőt magukban hordják, akik szeretetet sugároznak felénk, nem pedig gyűlöletet, akik összebékítenek ahelyett, hogy megosztanak, akik példát adnak arra, hogy az erőszakalkalmazás mindig önmagunk megalázását és önbecsülésünk megkárosítását is jelenti. Gyakran olyan emberek ezek, akik a szívükben pontosan

tudják, miről van szó, mivel saját testükön tapasztalták meg az embertelenséget.

Az ember talán annál együtt érzőbben és együtt szenvedőbben tud viselkedni, minél inkább van saját tapasztalata a szenvedésről, és minél inkább nevével tudja nevezni azt. Amit az ember nem ismer saját tapasztalatából, azt másokban is nehezen képes észrevenni. De nagyon sok olyan ember van, aki semmit sem akar tudni saját szenvedéséről, aki szívesebben „lehasítja magáról” saját elfojtott szenvedését, és hozzá legközelebb álló embertársai személyében küzd ellene. „Az ember együtt érző képességének kérdése azonos ember voltának, önazonosságának kérdésével”, írja *Arno Gruen* svájci pszichoanalitikus. Ahol a szívet elhallgattatják, ahol az embertársasságot kioltják, ott vákuum keletkezik, és ebben a vákuumban jön létre a pokol. Auschwitz intő példa arra, hogy hová vezethet a szív nélküli, következőképp együttérzés nélküli emberlét. „De Auschwitz sem nem kezdete, sem nem vége ennek a szégyennek”, írja *Arno Gruen*. A világon mindenütt, minden percben megcsönkítanak, megkínóznak, megerőszakolnak embereket. Naponta hazudtolnak meg, csapnak be és árulnak el embereket.

Miért nem tanulunk a történelemből? Ma – az információs társadalom és a magas fokú tudományos ismeretek korában – miért esünk vissza ismételtelen a barbárságba? Talán azért, mert az egész technikai haladás és a mégoly magas fokra fejlesztett intelligencia sem használ semmit, ha az ember szíve vak és rest marad. A modern boldogságtudomány régóta tudja, hogy az erkölcs és a szív műveltsége nélküli rest élet súlyos szerencsétlenség. De már *Platón* is rámutatott arra, hogy önuralomra csak az igaz ember tehet szert, az, aki jól rendben tartja belső házáat. A tökéletes belső egészségre és harmóniára csak a szorgalmas lélek juthat el – azáltal, hogy megszünteti az erkölcstelenség forrásait. Ez a boldogság foglalat.

Doris Weber

Forrás: Publik-Forum, 2008/18